

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב'ק פב.)

פרשת וישלח

- ב -

והנה בביאור האי מילתא שבשעת מלחמה הדינים שונים מדיני רודף בעלמא, י"ל שזהו משום שהדבר מוכרח לקיום סדרי העולם, שהרי אילו גם בשעת מלחמה הדינים היו שווים לדיני רודף בעלמא, א"כ הי' נמצא שכאשר קבוצה א' של אנשים שאינם מקיימים את דיני ב"ב, הייתה יוצאת להילחם כנגד קבוצה ב' שכן מקיימת את דיני ב"ב, אזי קבוצה א' הייתה יכולה לנצח את קבוצה ב' בקלות.

זה ע"י שהיו שובים כמה אנשים חפים מפשע ומעמידים אותם כמגן אנושי סביבם, והיו נלחמים מאחוריהם כנגד קבוצה ב', ולקבוצה ב' לא הייתה שום יכולת לפגוע בקבוצה א' לפי הכללים הרגילים של הבא להורגך וכו', כיון שהי' אסור להם להרוג את בני הערובה החפים מפשע וכנ"ל, - [וגם לגבי ב"ב נאמרו דיני רודף ודין הבא להורגך, ע"י בתוס' (ע"ז י: בד"ה חד) ובחי' דורשי הגר"ח (ה' רוצח פ"א ה"ט)].

וא"כ נמצא שקבוצה א' (שאינה מקיימת את דיני ב"ב) הייתה יכולה לכבוש את כל העולם בצורה כזו, וזהו דבר שלא יתכן, - ולכן רצו לדון ולומר שבעל כרחך י"ל שבשעת מלחמה הכללים שונים, כיון שכך היא דרך המלחמה, ודיני המלחמה שונים מדיני רודף בעלמא, (וע"י בספר משנת פיקוי"נ שם שהזכיר סברא זו).

ומעתה לפי הסברא הנ"ל יש לדון, דבמלחמה מותר לנהוג כפי כל הדרכים הנהוגים במלחמה, ולמשל אם קבוצה א' יצאה להילחם כנגד קבוצה ב', אזי מותר לקבוצה ב' לירות לעבר כל הפלוגה שיצאה להילחם עימם באופן חופשי, - והיינו דאנשי קבוצה ב' אינם צריכים לפני שהם יורים, לבדוק בציציות של כל אחד מאנשי פלוגה א', האם הוא חייל קרבי שבא להורגם, או שהוא למשל רופא צבאי שכל תפקידו לטפל בפצועים והוא כלל לא בא בכדי להילחם עימם (וא"כ אסור להם להורגו).

משום שאם יצטרכו לבדוק לפני כל ירייה ברובה, מי הוא זה שבא להילחם עימם, ומי לא בא להילחם עימם, הרי הם לא יוכלו לנצח בשום אופן במלחמה בצורה כזו, - ועוד, הרי החיילים הקרביים יוכלו להתחפש לרופאים בכדי שיהיה אסור לירות עליהם, והדבר לא יתכן וכנ"ל.

וא"כ אם נסכים ליסוד הנ"ל שבשעת מלחמה הדינים שונים וכנ"ל, א"כ לכאוף גם בציור הנ"ל יש לדון, דהיי' מותר לקבוצה ב' לירות באופן חופשי לעבר פלוגה א', כיון שכך היא דרך המלחמה, - (ואמנם אילו יראו בביור שאחד מהפלוגה שמוסלם ינו רופא צבאי או עיתונאי וכדו' שלא בא להורגם כלל, וגם אין חשש שהוא חייל קרבי מחופש, אז אחי"נ ד"ל שיהי' אסור להם להורגו).

- ג -

וכעת נשוב למה שפתחנו בתחילה, דמפרשה דידן יש מקום

לפשוט את אחד מצדדי הנידון הנ"ל, וכדלהלן.

דהנה כתיב בקרא (שם) 'יִיָּרָא יַעֲקֹב מֵאֵד וַיֵּצֵר לוֹ, ופירש רש"י 'ויִיָּרָא' שמא יהרג, 'ויֵּצֵר לוֹ' אם יהרוג הוא את אחרים (ס"א - שמא יהרוג אחרים) ע"כ, - והמפרשים הקשו בזה, מדוע יעקב חשש מלהרוג אחרים, והרי קיי"ל דהבא להורג השכם להורגו.

ויִיָּרָא יַעֲקֹב מֵאֵד וַיֵּצֵר לוֹ וַיִּחַץ אֶת הַעֵם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֵת הַצֹּאן וְאֵת הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת: וַיֹּאמֶר אִם יָבֹא עִשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָד וְהָקְהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר לְפָלִיטָה: (לב, ח-ט).

הנה מפרשה דידן יש מקום לפשוט את אחד מצדדי השאלה הגדולה שהתעוררה לפני כעשרים שנה, בעקבות הפיגוע הנורא שהי' בבנייני התאומים בארה"ב.

דהנה התעוררו לדון אז, האם הי' מותר להפציץ ולהפיל את המטוסים לפני שהיו מספיקים להגיע ולפגוע בבנייני התאומים, בכדי להציל את כל האנשים שהיו בבניינים מהפיגוע הנורא, ואע"פ שבתוך המטוס היו אנשים רבים חפים מפשע (חוץ מהמחבלים), - או שמא הדבר אסור, כיון שאין היתר לפגוע ולהרוג אנשים חפים מפשע, אפי"ב בשביל הצלת אלפי אנשים, (וגם לפגוע בחיי שעה שלהם אסור).

ודנו בשאלה זו טובא מכמה צדדים, ואחד הצדדים שדנו ולומר בזה הוא, שאע"פ שבעלמא באמת אין היתר לנרדף להרוג חפים מפשע בדרך מנוסתו או מלחמתו עם הרודף, וכן אין היתר לאחרים להרוג חפים מפשע בשביל להציל רבים אחרים, - אך מ"מ יש לדון שבעת מלחמה מותר להפציץ מטוס שעומד לפגוע בבניין ח"ו, ואע"פ שיש בתוך המטוס אנשים חפים מפשע, - משום שעת מלחמה שאני, כיון שכך היא דרך המלחמה, ודיני מלחמה שאני מדיני רודף בעלמא.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה הסברא הנ"ל הובאה בספר 'משנת פיקוח נפש' (להגרי"א לורינץ שליט"א, סי' נ, סוף אות ב), והוסיף שם אילו במטוס היו תינוקות יהודים, שאין עליהם שום מצוה למסור נפשם בשביל להציל את היהודים הרבים שבניין, מ"מ נראה לדון שהי' מותר להפציץ את המטוס, משום שכך הוא דיני דמלחמה שמתר להקריב את המעטים בשביל הצלת הרבים, עיי"ש.

והנה הגר"י זילברשטיין שליט"א (שיעורי תורה לרופאים' ח"ה עמ' 54) ג"כ כתב לדון שבברא זו, לגבי השאלה האם הי' מותר להפציץ את תאי הגזים והמשרפות באושוויץ, בכדי למנוע רציחת רבבות יהודים, ואע"פ שמחמת ההפצצה ימותו כמה יהודים ששוהים במחנה.

וכתב ע"ז הגאון הנ"ל: יש מקום להתייר זאת כי כך היא דרך המלחמה, ושעת מלחמה שאני שיש לרדוף ולהשמיד את אויבנו עד כלותם, אע"פ שהדבר כרוך בסכנה לכמה שבוים, ולעניין מעשה צ"ע.

[וכן עיי' עוד במה שדן שם (עמ' 52) לגבי מחבלים שלקחו עימם בן ערובה יהודי ר"ל, והעמידוהו כחומה לפניהם, והתחילו לירות משם על יהודים אחרים כאשר הם מסתתרים מאחורי בנו, ושאלה השאלה האם מותר לירות לעבר המחבלים, אע"פ שכן הערובה היהודי ימות יחד עימם, - או"י דבכה"ג אסור לנרדפים לירות לעבר המחבלים ולגרום בכך למותו של בן הערובה היהודי, ואע"פ שהנרדפים נמצאים בסכנת מוות מירי המחבלים ר"ל.]

ודן שם הגר"י זילברשטיין שליט"א, שיתכן לומר שבשעת מלחמה הכללים שונים, ולכן יתכן שבעת מלחמה מותר להרוג את הצוררים גם בציור הנ"ל שהדבר כרוך בהריגתם של יהודים חפים מפשע ר"ל, - ועיי"ש במה שדן בה עוד ע"פ סברות נוספות, ואכמ"ל.]

להרוג חפים מפשע בכדי להינצל. - ב. קטטה שמוגדרת כשעת מלחמה, שבכה"ג יש היתר באופנים מסויימים להרוג גם חפים מפשע בכדי להינצל, וכפי הנהוג בדרכי המלחמה וכנ"ל.

והנה בנסיבות ימינו אנו, קל לנו לנסות לתת הגדרות שיבחינו מה היא קטטה שמוגדרת כרודף רגיל, ומה היא קטטה שמוגדרת כשעת מלחמה, והדבר פשוט למעיין בזה, - אך יליע לגבי מלחמת עשיו ויעקב, האם זה ה' מוגדר כרדיפה בעלמא עם דיני רודף הרגילים, או"ד דזה ה' מוגדר כשעת מלחמה, עם הדינים המיוחדים של עת מלחמה.

והנראה להציע בזה בס"ד, שיש מקום להבחין בזה בין ב' מצבים, - א. במידה שקבוצה א' תוקפת את קבוצה ב' בצורה אקראית, אזי זה מוגדר כרדיפה בעלמא, ויש בזה את הדינים של רודף רגיל, - ב. אך במידה ששתי הקבוצות התכוונו מבעוד מועד לקטטה הצפויה ביניהם, והיכו עצמם למלחמה ע"פ טכסיסי המלחמה, וזיינו עצמם כראוי עם כלי זין כפי יכולתם וכדו', אזי בכה"ג זה ה' מוגדר כשעת מלחמה, והי' בזה את הדינים המיוחדים של עת מלחמה.

- 1 -

ומעתה לפי"ז יש ליישב ספיר את כל הנ"ל, דהנה בתחילה כאשר שמע יעקב שעשיו רוצה לפגוע בו, הרי יעקב אכתי לא התכוון למלחמה עימו, וא"כ אילו עשיו ה'י מגיע פתאום ומתחיל להילחם עימו, ה'י זה מוגדר כרדיפה בעלמא, וה'י לזה את הדינים של רודף רגיל, - ולכן יעקב חשש בתחילה שמא יהרוג אחרים חפים מפשע, כיון שבדיני הבא להורג שבעלמא, אין שום היתר להרוג אנשים חפים מפשע.

אמנם לאחר שיעקב שמע שעשיו בא להילחם עימו, אזי יעקב התקין עצמו למלחמה (וכמובא ברש"י לב, ט) שהתקין עצמו לדורון לתפילה ולמלחמה, ויעקב הכין את העם אשר איתו למלחמה כפי טכסיסי המלחמה, וחילק את הקבוצה לבי מחנות וכו', וצידד אותם בכלי זין מתחת בגדיהם (כמובא בתנחומא ישן ובעוד מדרשים) וכדו', - וא"כ מכאן ואילך אילו עשיו ה'י מגיע להילחם עימו, ה'י זה מוגדר כשעת מלחמה וכנ"ל, ואזי ה'י לזה את דיני המלחמה המיוחדים לעת מלחמה וכנ"ל.

וא"כ נמצא שלאחר שיעקב הכין עצמו למלחמה עם עשיו, שוב לא ה'י ליעקב שום חשש שמא יהרוג אחרים, כיון שבעת מלחמה יש היתר להילחם כפי דרכי המלחמה, גם אם מחמת כך ימותו אנשים חפים מפשע וכנ"ל.

ומעתה מיושב הכל ספיר, - א. דמענתה יש ליישב ספיר שאין מדברי הגו"א קושיא על הסוברים שבעת מלחמה יש היתר באופנים מסויימים להרוג חפים מפשע, וכפי שהקשינו לעיל, - כיון שהגו"א מייירי על מה דכתיב ויצר לו, שזה ה'י עוד לפני שיעקב התקין עצמו למלחמה, ואז רדיפת עשיו באמת אכתי לא הייתה מוגדרת כשעת מלחמה וכנ"ל, ולכן באמת לא ה'י אז שום היתר להרוג חפים מפשע.

ב. ומעתה מבואר נמי בהא דכתיב ויצר לו שמא יהרוג אחרים, שהכתוב בא לא רק לספר לנו את החששות של יעקב גרידא, אלא הכתוב בא להשמיענו בזה, שהיו"ח את העם אשר איתו וכו' נעשה גם בשביל להסיר את החשש שמא יהרוג אחרים, משום שע"י שיעקב התקין עצמו למלחמה, אזי מכאן ואילך נה'י לזה דינים מיוחדים של שעת מלחמה, ועי"ז הסיר מעצמו את החשש שמא יהרוג אחרים וכנ"ל.

ג. ומעתה גם מבואר ספיר, מדוע יעקב לא התפלל להקב"ה שייסייע לו שלא יכשל בהריגת חפים מפשע חלילה, - וזהו משום שלאחר שיעקב התקין עצמו למלחמה, אזי באמת החשש הזה כבר התבטל, כיון שבעת מלחמה הדינים שונים וכנ"ל, ודו"ק ונפלא.

להזמנת שיעורים ודרשות: 052-7155442

קו 'מים זאים': 02-633-5850

המען התגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 055442-271-1515 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

והגור אריה' ביאר בזה, דיעקב הסתפק האם האנשים שבאו עם עשיו, באו בכדי להרוג את יעקב, או"ד דהם באו רק מחמת יראתם מעשיו שצווה עליהם לבוא עימו, אך באמת הם לא באו בכדי להרוג את יעקב, - ולכן יעקב חשש שמא יהרוג אחרים, דהיינו שמא יתברר שהם לא באו להרוג, ונמצא שהרג אנשים חפים מפשע.

וז"ל הגור אריה': 'דאע"ג דיש להרוג אותם (אפי' שלא ברור שבאו להרוג) **כיון שבאו עם עשיו שבה הרוג, מ"מ ה' ירא מן העונש דהוי כמו חטא בשגגה, שיעקב ה'י סבור שבאו להרוג והם לא באו להרוג, וזה הוי חטא בשגגה', עיי"ש.**

- 1 -

והנה מבואר בדברי הגו"א הנ"ל, שאילו יתברר לבסוף שהם לא באו כלל בכדי להרוג את יעקב, אז יש כאן חטא בשגגה, שנמצא שיעקב הרג שבוגג אנשים חפים מפשע, ומוזה חשש יעקב שמא יהרוג את אחרים.

ולכאוי צ"ע טובא בזה, שהרי לפי היסוד שנתברר לעיל, שבשעת מלחמה הדינים שונים, ובמלחמה מותר לנהוג כפי כל הדרכים הנהוגים במלחמה, א"כ צ"ב טובא בזה, מדוע יש כאן חטא בשוגג, והרי כך היא דרך המלחמה לירות בצורה חופשית על כל הפלוגה שכנגד.

וכפי שכתבנו לדון לעיל, שבאמצע המלחמה אי"צ לבדוק בציציות של כל אחד מאנשי הפלוגה שכנגד, האם הוא חייל קרבי שבא להורגם, או שהוא למשל רופא צבאי שכל תפקידו לטפל בפצועים והוא כלל לא בא בכדי להילחם עימם, אלא יש ללחום באופן חופשי כנגד כל הפלוגה שכנגד וכנ"ל.

וביותר צ"ב, שהרי הבאנו לעיל שיש שרצו לדון ולומר, שמותר להפציץ מטוס שיש בתוכו בודאות אנשים חפים מפשע, בכדי למנוע פיגוע גדול ר"ל, כיון שכך היא דרך המלחמה, ובשעת מלחמה הכללים שונים, - **ושם ימותו בודאות אנשים חפים מפשע, ובכל זאת רצו לדון שהדבר מותר, ואין בזה שום חטא.**

וא"כ צ"ב בדברי הגו"א, מדוע אילו יתברר שהאנשים שבאו עם עשיו הם חפים מפשע, אזי נמצא שיש כאן חטא בשגגה, והרי לפי היסוד הנ"ל ה'י ליעקב היתר גמור להורגם ע"פ כללי דיני המלחמה, וא"כ לכאוי אין כאן שום חטא ואפי' אם ימצא לבסוף שהם חפים מפשע.

ומזה שהגו"א כתב שיש כאן חטא בשוגג, לכאוי יש מקום להוכיח מדבריו, שגם בעת מלחמה אין שום היתר להרוג חפים מפשע, ולכן אם יתברר לבסוף שהם חפים מפשע, נמצא שיש כאן חטא בשוגג, - ולפי"ז שוב יש לדון, שאסור להפציץ מטוס שיש בתוכו אנשים חפים מפשע, בשביל למנוע פיגוע גדול ר"ל, כיון שגם בעת מלחמה אין שום היתר להרוג חפים מפשע, (אא"כ נדון להיתר זאת מחמת אחרות שאמרו בזה, ואכמ"ל).

- 1 -

אכן באמת יש מקום להציע בזה מהלך ליישב את הדברים, יבואר שאין קושיא מדברי הגו"א על היסוד הנ"ל, - אך בהקדם נביא בזה ב' שאלות שיש לשאול בפרשה דידן, וכדלהלן.

א. לכאוי צ"ב מה בא הכתוב להשמיענו בהא דכתיב ויצר לו' **שמא יהרוג אחרים**, - והרי לא נמצאו אחרים בקרא שיעקב עשה משהו בכדי למנוע את החשש שמא יהרוג אחרים, וא"כ צ"ב וכי **הכתוב סתם כך בא לספר לנו את החששות של יעקב, ואע"פ שלא ה'י בזה שום נפ"מ בהנהגה למעשה של יעקב אבינו?!**

ב. ועוד צ"ב מדוע בתפילתו של יעקב להקב"ה התפלל רק על מה שחשש שמא יהרג: **'הצילני נא מיד אָחִי מִיד עֶשׂוּ כִּי יֵרָא אֶנְכִי אֲתוֹן כִּי יָבֹא וְהִפְנִי אֶם עַל גְּנִימִי'**, - ומדוע לא התפלל מאומה על מה שחשש שמא יהרוג אחרים, שהקב"ה יסייעו שלא יכשל בהריגת חפים מפשע חלילה, וצ"ב.

- 1 -

ונראה בס"ד להציע בזה מהלך ליישב את כל הנ"ל, וכדלהלן.
דהנה לפי היסוד שהובא לעיל, שבשעת מלחמה הדינים שונים מדיני רודף בעלמא, א"כ נמצא שיש לענין זה ב' מצבים, - א. קטטה שמוגדרת כרודף בעלמא, שבכה"ג אין היתר כלל

דחברים ונכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את הגליון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת.
להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני הגליון, ניתן לפנות: 055442-271-1515 (תא קולי)